

1

74

29.4.50

שבת, יב' אייר ה'ש"י

השיחה עם לייוויק. דבריו נרשמו במחברת יז".
אברהם לו זכמה דברים איני יודע תשובה עליהם. למשל: האם יהיה
קבוצת גליות מלא? איני יודע. האם רצוי שיהיה קבוצת גליות מלא? אילו
יהיה שלוש מובטח לעולם - הייתי אומר כן. עכשיו - איני יודע. עדיין
אין לי כחלק בקיום המדינה - כי עוד אפשר להשמיד אותנו, עוד אפשר
לשדוד היהודים בארצות אחרות, אבל אם נחקים ותמדינה תיבנה אני בטוח
בזה. עלינו להיות ככל הגויים - למען נהיה שונים מכל הגויים. איני
יודע, או יותר נכון איני יודע על קיום רוח מחוץ לחומר. אין אנו
ל יודעים עדיין הרבה, ונתכן שהעיקר נעלם מאתנו ואולי ישאר נעלם.
ל במידה שאנו יודעים, או נדמה לנו שאנו יודעים, הרי לא ראינו
ל בלי חומר. ויש קודם כל להבטיח "החומר" בקיום העם היהודי.
ל ארץ, מדינה, צבא, משק. אבל אנו יודעים לא רק גלויי חומר, אלא
ל - ואולי בעיקר - גלויי רוח. החומר מוגבל, וחומר אחד דומה לשני,
ל גלויי הרוח הם כמעט בלתי-מוגבלים, ואין גלוי רוח אחד דומה לשני.
ל גלויי מוגבלים איננו שונים דומה לחומר שבכל אדם. הרוח שלו שקבל כגוד
ל של מיליונים ומאות מיליונים. העם היהודי גדול ברוחו, ואולי
ל דומה לו, לא שהוא גדול בכל. לא. אהונא במאה החמשיה לפה"נ
ל גדולה לאין-ערוך מכל מה שהיה לפניו, היו גלויים גדולים של
ל אחרים. אולם אין עם עולה על ישראל בכוחו הרוחני, ושכור לו
ל מדינה. זהו היעוד של המדינה. תיקון בעולם לא יעשה בכוח -
ל (מוצדק) אפשר למנוע הרע אבל לא תיקון. רוסיה ואמריקא לא
ל העולם, הכוח נהפך באומות אדירות צמאות שלטון למטרה בפני עצמה;
ל הכוח הרוח והאדיאה, - בנידון זה במופת חיים - אפשר לנאול העולם,
ל העיקר הוא האדם, ולא החברה והמדינה, אם כי ברגעים מסוימים -
ל בכוח - נעלם האדם והכלל קודם לכול. גם צבאנו חייב קודם כל
ל ככל צבא - טוב ומתוקן, אבל יותר משה: בית יוצר לנשמת האומה.

. / .

הוא בונה האומה ומחנכה. אם נצליח בכך? אני מקווה שכן, אם כי לא כל חייל וכל מפקד עומד על הגובה. שנה אחת מוקדשת להכשרה חקלאית, והצבא נהנה להכיר היעוד המשיחי של ההיסטוריה העברית.

יש הכרח להפעיל לא רק היצר הטוב אלא גם היצר הרע. מסכנה זו היא מלאכותיות. אי-אפשר בלי "יצר הרע". מי שרוצה להיות רק צדיק - בהכרח חוטא. בזה נבדלת היהדות מהנצרות. פיקוח נפש יונה דבת, וקליטת עולים דוחה מצוות הקבוץ - אם כי אין היא מבטלת דתה, היא להיפך תשבור עליה. איני גורס שרק המעשה "הקטן" מביא גאולה, כפי שאיני גורס רק המעשה הגדול. דרושים וזכרונות שניהם. גם החזון וגם המעשה היום-יומי. אמונה "בגדולות" ונאמנות "קטנות". אין ניגוד, אלא השלמה.

ואשר לסכנה שנחרק מהגולה ומהעבר הקרוב - אני כשלעצמי מזהיר "ההרחקות" זו. התרכזותנו במפעל שעלינו לעשות - יצירת אומה יהיה יעודה לגדולות, מחייבת עליונה. אין אנו חיים "השואה" היטלר כליוויוק. כי אנו חיים יותר ממנו המעשה שאנו עושים כאן. אנו נאנו בעריכים פחות הטרנדית ומסכנתה, אלא אנו דרוכים לא לקראת "החרים" "קרו לנו" - אלא לקראת הדברים שאנו נחבעים לעשות. לי קרוב יותר העבר הרחוק - כשישבנו בארצנו, מהעבר הקרוב. כי חיינו בגולה זו שנויים, ועם היפגם "החומר" נפגם גם הרוח. בלי מסגרת מסק, הינה ועמאות אין יצירה שלמה, אין שרשים מספיקים; ומה שקרה בימי בית השני קרוב לי יותר ממה שקרה לפני 100 או לפני חמשים שנה.

ואשר לאידיש, אילו דיבר אתי לפני 40 שנה לא הייתי רוצה לדבר על אידיש בכלל. היינו מוכרחים להיאחז בקנאות בעברית כי היה הלסון היתה כמעט למעלה מחטבע, ובאירלנד לא הצליחו בכך עד היום. איני אני מסוגל לנכון לדון על אידיש ביתר רוחב לב - ואני מרוצה מילדי מבינים אידיש. אבל איני רואה אידיש כמוהו. זהו שלב עובר בחיים צדיק, כיוונית, בעברית. ואם יהודי אמריקאי ידברו כולם אנגלית -

יחסינו ליצור כיהודי אלכסנדריה. ואין לזלזל ביצירה זו - אולם
אדרוס בהם לימוד עברית. בבתי-ספר לסתתילים ולבינונים אין צורך ללמוד
בדרך אידיש. באוניוורסיטה - כן.

אנו יכולים לחגוג גטת - כי אנו רוצים לקלוט כל אוצרות
רוח האנושי, וגטת בשבילנו אחד הגלויים האנושיים הגדולים, ואין זה
צריך ליחסנו לגרמנים. יחסנו לעולם במדינת ישראל מוכרח להשתנות -
יחס גויסו. ידווקא מפני שאנו מאמינים ביעוד משיחי - כל-אנושי
יחשפאנו ישראל כאחת.